

03 Серпень 2018, Київ 13:02

ПОЛІТИКА

Арсен Аваков. Міністр закритих справ (розслідування)

26 Липень 2018, 20:47

Олександр Чорновалов Кіра Толстякова

Як голова МВС виводить з-під відповідальності своїх близьких та яку роль у цьому відіграв голова САП Холодницький

Арсена Авакова називають другою за впливовістю людиною в Україні – після президента. Під його контролем частина силового блоку: поліція, Нацгвардія, патрульні. Посаду міністра внутрішніх справ він отримав під час Революції гідності. При нагоді усіяко наголошував: буде робити все, щоб не допустити продовження корупційних схем.

Але вже через рік під прицілом правоохоронних органів у корупційній справі опинився його найближчий родич – син.

Так звана «справа рюкзаків», у якій Аваков-молодший був підозрюваним у розкраданні державних коштів, вже мала йти до суду. Але Спеціалізована антикорупційна прокуратура, яку очолює Назар Холодницький, зняла всі обвинувачення з сина міністра. На тиждень пізніше САП Холодницького закрила ще одну гучну справу – щодо депутата-народнофронтовця Дениса Дзензерського.

Чому Холодницький допустив закриття резонансних проваджень проти низки людей з оточення Арсена Авакова?

Які інструменти застосовує Арсен Аваков, щоб вивести з-під удару своїх близьких? І чи не використовує для цього адміністративний ресурс?

Що треба знати про «справу рюкзаків»

Синові Авакова Олександр та экс-заступникові міністра внутрішніх справ Сергієві Чеботарю оголосили підозру в справі про розкрадання коштів при закупівлі рюкзаків для Нацгвардії. Це, за даними Національного антикорупційного бюро, завдало 14,5 мільйонів гривень збитків державі.

У листопаді 2017-го прокурор Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Василь Кричун підтвердив: підозра детективів обґрунтована. «Зібрано достатньо доказів для того, щоб стверджувати про обґрунтованість підозри підозрюваному Авакову Олександрові Арсеновичу у вчиненні підбурювання службових осіб Міністерства внутрішніх справ до розтрати бюджетних коштів у особливо великих розмірах при здійсненні державних закупівель», – заявляв він тоді в суді.

Незмінною була позиція прокурора і в квітні 2018-го: Кричун заявляв, що детективи НАБУ зібрали докази, які є достатніми для складання обвинувального акту. Тобто з ними можна йти до суду й доводити винуватість підозрюваних.

Але вже у липні 2018-го Спеціалізована антикорупційна прокуратура закрила провадження щодо Авакова-молодшого і Сергія Чеботаря – через відсутність «прямих достатніх доказів», що ці особи «були обізнані з планом поставки саме неякісних рюкзаків». У справі залишився один підозрюваний – представник фірми-переможця тендеру на постачання рюкзаків. Таке рішення здивувало не лише громадськість, але й детективів НАБУ.

«Детектив складав обвинувальний акт, і в 20-х числах червня вони з процесуальним керівником узгодили питання щодо направлення цього кримінального провадження до суду. Що змінилося за три тижні – це, мабуть, необхідно спитати у прокурора», – розповів «Схемам» керівник другого підрозділу детективів Головного підрозділу детективів НАБУ Олександр Кареев.

Розпитати самого прокурора САП Василя Кричуна про підстави його рішення виявилось неможливим: на наступний день після підписання згаданої постанови він вирушив у закордонну відпустку.

У НАБУ з таким рішенням не погодились і оскаржили постанову прокурора Кричуна. Скарги відправили на ім'я генпрокурора Юрія Луценка та голови Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Назара Холодницького. Від їхнього рішення залежатиме доля провадження: його можуть відкрити заново або «поховати» назавжди.

Про майбутні скарги, а відповідно, і про саме провадження «Схеми» запитали у безпосереднього керівника прокурора Кричуна – Назара Холодницького. Далі – фрагменти з розмови.

Холодницький: я не впливав на прокурорів

– Чому раптом змінилася думка прокурора САП Василя Кричуна?

– Мені процесуальні керівники доповідали, в тому числі, на стадії досудового слідства, що в цьому провадженні є певні процесуальні проблеми, які можуть стати критичними для доказу вини у суді. Тим не менше, я, як керівник, жодним чином не став впливати на прокурорів, щоб вони ухвалювали ті чи інші рішення. У результаті було ухвалене рішення про закриття провадження.

– Рішення прокурора САП Василя Кричуна ґрунтується лише на зміні свідчень одного з трьох підозрюваних – приватного підприємця, який усю провину взяв на себе. Невже Ви й прокурор САП вірите зміненим свідченням підприємця і не довіряєте зібраним детективами НАБУ доказам?

– Ми повинні докази оцінювати в їхній сукупності. Чи буде зі всією цією кашею обвинувальний вирок? Чи ми просто потім будемо розказувати, що судді погані, суди не такі...

– Новий допит ключових підозрюваних здійснювався прокурором САП без участі детективів НАБУ. Чому?

– Допит без детективів, як намагаються нам дорікнути, – це є повноваження прокурора, процесуального керівника проводити самостійно ті чи інші слідчі дії, у випадку, коли він вважає за потрібне проводити їх самостійно.

– Обставини «справи рюкзаків» свідчать про те, що підприємець навіть теоретично не міг здійснити цю оборудку без допомоги службових осіб Міністерства внутрішніх справ. Хіба для вас не є переконливим той факт, що навіть на відео зафіксовано, як Чеботар разом з Аваковим-молодшим обговорюють оборудку із закупівлею рюкзаків для МВС?

– Ми повинні оцінювати всі докази в сукупності. І повинні керуватися тими висновками, які в нас є. Відео, яке було оприлюднене, ми взяли до уваги. Але також ми повинні, зобов'язані врахувати висновки експертиз по цьому відео. Зокрема, і ті висновки експертиз, які мені відомі, про те, що це відео є змонтованим, про те, що знищений формат запису цього відео, який був переданий на експертизу. І експерт, на жаль, – це була експертна установа Служби безпеки України, – не дав нам 100-відсоткової вірогідності бути впевненими, що це відео є автентичним. А це є висновок експерта, який є важливим доказом у справі.

– А Ви самі бачили це відео?

– У YouTube бачив. Розумієте, ми, прокурори, не можемо керуватися лише своєю думкою. На мою особисту думку, відео показує розмови посадовця з не посадовою особою. Але в суді думка прокурора не вважається джерелом доказів.

– Яка Ваша особиста позиція щодо закриття кримінального провадження?

– Моя особиста думка може бути виключно як юриста. Закриваються і інші провадження, де детективи НАБУ й прокурори не бачать, [як] довести вину, наприклад, тих чи інших фігурантів. Так саме у цій справі. Просто ця справа викликала в свій час великий резонанс у суспільстві, але КПК (Кримінальний процесуальний кодекс – ред.) діє для будь-яких справ – резонансних чи не резонансних. Прокурором це рішення було ухвалене. Я його почув, це рішення. Зараз перевіряємо законність цього рішення і буде наданий наш висновок. У випадку, якщо ухвалять рішення про скасування цієї постанови, – вона буде скасована, будуть дані вказівки, які треба доопрацювати. Якщо постанова прокурора, який ухвалив рішення, – Кричуна, – буде залишена в силі, то детективи можуть оскаржити моє рішення генеральному прокуророві або в суді. Порядок оскарження визначений КПК.

Втім, у НАБУ не розуміють логіку прокурорів.

Керівник другого підрозділу детективів Головного підрозділу детективів НАБУ Олександр Кареев пояснює: «Повністю весь хід досудового розслідування вказаного кримінального провадження був на контролі у керівника САП, він головував на нарадах, які проводилися в САП. Йому доповідали його підлеглі – процесуальні керівники в кримінальному провадженні – про стан досудового розслідування, про зібрані докази тощо. І всі дії, які відбувалися, – обшуки, повідомлення про підозру тощо, – всі відбувалися як з усного, так і письмового погодження з прокурорами. Це підтверджують документи, які є в матеріалах кримінального провадження. Що зараз відбулося – невідомо, я не розумію».

Кива, бабусі й провокатори «проти НАБУ»

Як відповідь на несподіване рішення у резонансній справі, громадська організація «Центр протидії корупції» скликала 17 липня акцію протесту під стінами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Активісти вимагали відставки її керівника.

Також у той день під Антикорупційну прокуратуру прийшли люди, наближені до... міністра внутрішніх справ Арсена Авакова, сина якого своєю постановою вивів з-під удару прокурор САП.

Серед них – Ілля Кива – колишній підлеглий Авакова, який працював у МВС начальником департаменту протидії наркозлочинності та экс-радником міністра.

Там же, під прокуратурою, він організував контрмітинг – не за відставку Холодницького, а проти директора НАБУ Артема Ситника. Журналісти примітили поряд із ним ватагу літніх людей та молоді. Та, схоже, далеко не всі, хто зібрались у той день під прокуратурою, розуміли, проти кого вони протестують.

Активісти «Автомайдану» вже потім зафіксували, як учасникам мітингу, на якому головним оратором виступав Кива, роздавали гроші.

Але основні події почали розгортатися, коли на акції з'явився голова правління громадської організації «Центр протидії корупції» Віталій Шабунін. Спершу на нього напали двоє людей у камуфляжі й облили зеленкою, а потім інша група молодиків закидала активіста тортами. Пізніше лікарі діагностували у Шабуніна хімічний опік очей.

Хто брав участь у мітингу на чолі з Кивою?

Виконавча директорка «Центру протидії корупції» Дарина Каленюк вважає, що між людьми, які чинили провокації під час мітингу, та «Народним фронтом», зокрема Арсеном Аваковим, може бути зв'язок.

«Я думаю, що Аваков, як ніхто інший, зацікавлений, щоб захистити Холодницького. І Арсен Аваков має бути вдячний Холодницькому за закриття кримінального провадження проти його сина», – сказала Каленюк.

Журналістам «Схем» та антикорупціонерам вдалося ідентифікувати нападників та ще декількох осіб у цивільному, які на акції протесту були поряд з Іллею Кивою і які, схоже, працюють у системі МВС.

Один із двох чоловіків, який облив зеленкою Віталія Шабуніна, – це Ростислав Федорко, активіст праворадикальної партії «Братство» Дмитра Корчинського.

Із Корчинським Кива підтримує дружні стосунки, про що свідчать спільні фото. Активісти зафіксували, що до і після того, як Шабуніна облили зеленкою, Федорко спілкувався з ще одним активістом «Братства» – Олексієм Середюком.

Зараз Середюк – член громадської організації «Всеукраїнський союз ветеранів АТО», засновником якої є Ілля Кива.

Сам Середюк, із зеленими плямами на руках та обличчі, пізніше заявив, що до провокацій стосунку немає, і взагалі він там був... у журналістських справах.

«Ми не організували провокацій щодо зеленки, Шабуніна, Іллі Киви. Наші журналісти – у найгарячіших гарячих точках, саме там, де провокації та скандали, бійки», – сказав він у своєму зверненні в соцмережі.

Ще один ідентифікований учасник акції під прокуратурою – Руслан Качмала. Ось він очолює колону молодиків з тортами «Рошен», якими жбурляли в Шабуніна, і знімає це на смартфон.

Ось він же з ними спілкується.

Згодом Качмала вигороджував нападників, запитуючи, коли поліція затримала молодиків з тортами, в чому їхня провина.

Руслан Качмала раніше служив в АТО, потім пішов у відділ воєнізованої охорони «Безпека життя» Департаменту поліції охорони. Ось він на фото на офіційній сторінці департаменту в фейсбуці у 2017 році.

У цьому сюжеті річної давнини йдеться про те, як Качмала служив у Пісках і боронив Донецький аеропорт, а згодом пішов патрулювати вулиці.

Проект «Безпека життя» рік тому офіційно презентував Ілля Кива, ще в статусі радника Авакова.

«Цей безпрецедентний проект, який перебуває під патронатом міністра внутрішніх справ і МВС, спрямований, у першу чергу, на забезпечення працевлаштування ветеранів АТО і наведення порядку та дисципліни на наших вулицях. Основне завдання ще в тому, щоб ми мали можливість кувати кадри для майбутньої Національної поліції», – казав Кива у липні 2017 року.

Зараз цей відділ – у складі Департаменту поліції охорони, структурного підрозділу Нацполіції. Серед послуг, які пропонує поліція охорони, – охорона фізичних осіб, вантажів і цінностей, а також – разових заходів.

Відділом воєнізованої охорони «Безпека життя» Департаменту поліції охорони керує Костянтин Баханов. Його ми також ідентифікували серед осіб, які були на контрмітингу, організованому Іллею Кивою.

Служби в поліції Баханов не приховує. У фейсбуці він пише про події з життя свого відділу.

Його також можна побачити на світлинах на офіційному сайті поліції охорони.

На мітинг під стінами антикорупційної прокуратури Баханов прийшов не сам, а, схоже, з іншими товаришами по службі. Щоправда, вони були в цивільному і про те, що працюють у структурі МВС, розповідати журналістам не захотіли.

– Можете Радіо Свобода сказати, чому ви сьогодні тут?

– Ні, ми не будемо нічого казати.

– Ми проти корупції в нашій країні, яка от засіла в цих кабінетах. Антикорупційних, так званих.

- Про кого саме йде мова?

- Керівника НАБУ. Акція проти корупції. Яка, в основному, засіла в НАБУ і дозволяє корупцією займатися всій верхівці нашої влади.

- З якої ви організації?

- Я ветеран АТО. Ми прийшли, щоб підтримати тих людей, які тут скандують проти корупції.

Цей чоловік, який у розмові з журналістом назвався ветераном АТО, – Руслан Корнутич, – також служить у Поліції охорони. Ось, наприклад, у червні на офіційному сайті департаменту світлини із ним – Руслан отримує подяку від керівництва за професійні дії під час гасіння пожежі.

Після подій під САП Корнутич написав у коментарях до посту активіста Віталія Шабуніна, що, навпаки, охороняв цей мітинг від провокацій – «не в формі поліції, а у військовій, аби провокаторів легше вичисляти».

Поруч із Корнутичем на мітингу вдалось ідентифікувати ще одного співробітника Поліції охорони у цивільному.

Нещодавно він також отримав подяку від керівництва Поліції охорони одночасно із вищезгаданим Корнутичем.

Руслан Чебикін, який був на мітингу неподалік Костянтина Баханова, сам вказує у соцмережах, що працює в МВС, але журналістам Радіо Свобода у цьому не зізнався.

- Ви можете сказати, чому Ви сьогодні тут?

- Ми проти корупції у країні виступаємо.

- Чому тут, чому зараз?

- Тому що треба з когось починати, розумієте? Ми хочемо відміни цієї влади, щоб вони понесли покарання. Набридло вже так жити в країні. Ми хочемо відставки Порошенка, Ситника.

- Яку організацію Ви представляєте?

- Всеукраїнський союз учасників АТО.

Це вже другий учасник акції під стінами антикорупційної прокуратури, який назвався членом Всеукраїнського союзу ветеранів АТО. Це громадська організація, якою керує колишній радник міністра внутрішніх справ Ілля Кива.

Пізніше на сайті організації з'явилося повідомлення: «Так, члени Громадської організації «Всеукраїнський союз ветеранів АТО» дійсно брали участь у мітингу біля Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. ...Проте ні до яких інцидентів... ГО «Всеукраїнський союз ветеранів АТО» стосунку не має».

«Схеми» також запитали у самого Іллі Киви, який стосунок до нього мають ідентифіковані нами та антикорупціонерами співробітники поліції охорони, чи узгоджували вони з ним свої дії і чи були їхні послуги, як бійців відділу воєнізованої охорони, оплачені. На ці запитання экс-радник не відповідав, лише наголосив, що хлопці є членами громадської організації, яку він очолює від 2015 року.

«Ця організація (ГО «Всеукраїнський союз ветеранів АТО» – ред.) офіційно заявляла про свою участь у акції під САП, нас об'єднує війна, яку ми пройшли, ненависть до ворога і любов до своєї Батьківщини», – відписав Ілля Кива.

Чи справді представники структури правоохоронного органу, який очолює Арсен Аваков, не мають стосунку до інциденту? Що тоді там робив Ілля Кива, який вже офіційно не є радником міністра, проте, за даними «Схем», залишається наближеним до нього? Як можна пояснити присутність співробітників поліції охорони в цивільному? Чи виконували вони якісь завдання? Чому тоді називались ветеранами АТО і критикували керівництво НАБУ?

Ми хотіли запитати про це безпосередньо у самого міністра, надіслали запит до МВС, Нацполіції, та відповіді з цих відомств до ефіру нам так і не надали. Також ми намагалися зв'язатися з керівником відділу воєнізованої охорони «Безпека життя» Костянтином Бахановим по телефону – щоб запитати, чи виконував він службові завдання на мітингу і чи отримував оплату, і якщо так, то хто заплатив за такі послуги. Спершу Баханов підняв слухавку і погодився відповісти пізніше, але надалі не відповідав ні на дзвінки, ні на повідомлення у месенджері.

Ось як пов'язує всі ці події голова правління «Центру протидії корупції» Віталій Шабунін.

«Щоб хтось сів у тюрму, треба, щоб спрацювала трійка: НАБУ, прокуратура і суд. НАБУ є – хлопці помиляються, але доводять свої справи. Суд з'явився, який буде розслідувати. Треба було когось вибити. Слабка ланка – САП», – сказав активіст.

НАБУ теж пікетували наближені до Авакова?

Протести проти керівництва НАБУ тривали того дня і під будівлею НАБУ. Під стіни бюро принесли торти.

«Цей чоловік має сидіти у в'язниці, – показував на портрети директора НАБУ Артема Ситника молодий чоловік у чорній футболці з написом «Штаб визволення патріотів». – Ми не за те воювали, щоб зараз ті, хто повинен воювати з корупцією, її очолювали».

Потім організована група невідомих осіб увірвалася до будівлі НАБУ. У приймальні вони зіпсували камеру відеоспостереження, виламали двері та металеву ролету, якими це приміщення відділене від режимної території, та увірвалися у хол НАБУ.

Поліцейські, які були поруч, на ці дії не зважали, поки невідомі не почали трошити меблі й погрожувати співробітникам НАБУ. Тоді представники МВС зайшли всередину і попросили їх вийти.

Одна з організацій, учасники якої вийшли під НАБУ, – це «Штаб визволення патріотів». Її засновник і керівник, який скликав на мітинг під стінами Антикорупційного бюро, – Іван Грабар.

Він – помічник на громадських засадах народного депутата Євгена Дейдея. Їх обох поєднує також служба у спеціальному батальйоні МВС «Київ-1».

У свою чергу, Євген Дейдей – не чужа людина для фігурантів так званої «справи рюкзаків». Чоловік, схожий на Дейдея, є на відео з прихованої камери з кабінету экс-заступника міністра Чеботаря.

На тому самому відео, що є в доказовій базі у справі НАБУ щодо розтрат державних коштів на закупівлю наплічників для Нацгвардії в обхід законної процедури тендеру.

На відео чоловік, схожий на Дейдея, разом з особами, які схожі на сина Авакова Олександра, бізнес-партнера Авакова Ігоря Котвіцького та Чеботаря разом обговорюють справи.

У спеціальному батальйоні МВС «Київ-1», де служили Дейдей та організатор акції під НАБУ Іван Грабар, також служив і Аваков-молодший.

Тобто, виходить, пов'язані з Міністерством внутрішніх справ та особисто Аваковим люди причетні не тільки до акції протесту під Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою та нападу на активістів, але й до мітингу під Національним антикорупційним бюро, який вилився у штурм будівлі НАБУ?

В антикорупційному бюро припускають, що вторгнення групи невідомих у їхнє приміщення є «спланованою провокацією» з боку представників певних політичних сил. Після інциденту вони опублікували відео погрому з камер спостережень, а також зйомку, ймовірно, передачі грошей учасникам акції під НАБУ.

Пізніше стало відомо, що за фактом вторгнення невідомих у приміщення антикорупційного бюро, а також за наслідками сутичок біля САП прокуратура Києва відкрила два провадження – за статтею «хуліганство».

А ми продовжимо шукати відповіді на запитання, як стало можливим закриття резонансного кримінального провадження щодо двох ключових підозрюваних, один із яких – син міністра внутрішніх справ. Можливо, це той випадок, коли вплив і посада вирішують усе? Можливо, саме тому на мітинг проти НАБУ, а фактично – на захист керівника Спеціалізованої прокуратури Назара Холодницького, – вийшли люди з оточення міністра й наближені до МВС? Більше того, як ми встановили, в акції брали участь і представники Нацполіції, які фактично є підлеглими Авакова. Це може свідчити про використання адміністративного ресурсу задля виведення з-під кримінальної відповідальності сина міністра.